

2018

SANSKRIT

[General]

PAPER – I

Full Marks : 90

Time : 3 hours

*The figures in the right hand margin indicate marks
Candidates are required to give their answers in their
own words as far as practicable*

Illustrate the answers wherever necessary

1. यथेच्छं प्रश्नस्यैकस्योत्तरं प्रदेयम् — 10 × 1
ये कोनो ँकटि प्रश्नेर उतुतर दाडु :
- (a) मनुसंहितायाः सप्तमाध्यायानुसारेण राजोत्पत्तिः व्याख्यायताम् ।
मनुसंहितार सप्तम अध्याय अनुसारे राजार उतुपत्ति वर्णना कर ।
- (b) दण्डस्य हि मयात् सर्वं जगद् भोगाय कल्पते — उक्तेः
याथाथ्यं निरूप्याताम् ।
दण्डस्य हि भयात् सर्वं जगद् भोगाय कल्पते — उक्तिरि
यथार्थता निरूपण कर ।

(Turn Over)

2. सप्रसङ्गमेकस्य व्याख्या कार्या —

7 × 1

प्रसङ्ग उल्लेखपूर्वकं ये कोनो एकस्मिन् व्याख्या कर :

(a) दश कामसमुत्थानि तथाष्टौ क्रोधजानि च ।
व्यसनानि दुरन्तानि प्रयत्नेन विवर्जयेत् ॥

(b) धन्वदुर्गं महीदुर्गमवदुर्गं वार्क्षमेव वा ।
नृदुर्गं गिरिदुर्गं वा समाश्रित्य वसेत् पुरम् ॥

3. यथेच्छं प्रश्नचतुष्टयं समाधेयम् —

2 × 4

ये कोनो चारुति प्रश्नेर उत्तर दाओ :

(a) 'शिलोच्छ' इति शब्दस्य कोऽर्थः ?
शिलोच्छ शब्देर अर्थ कि ?

(b) जितेन्द्रियस्य राज्ञः यशः केन प्रकारेण वर्धते ?
जितेन्द्रिय राज्ञार यश किभावे वर्धित ह्य ?

(c) मनुसंहितायाः द्वयोः टीकाकारयोः नाम लिख्यताम् ।
मनुसंहितार दुज्जन टीकाकारेर नाम लेख ।

(d) षाड्गुण्यं किम् ?
षाड्गुण्य कि ?

(e) तौर्यत्रिकम् इत्यस्य कोऽर्थः ?
तौर्यत्रिक बलते कि बोवाय ?

(f) राजाग्निः कथं दहति ?

राजाग्नि केमन भावे दह्न करे ?

4. यथेच्छं प्रश्नस्यैकस्योत्तरं समाधेयम् — 10 × 1

ये कोनो एकटि प्रश्नेर उत्तर दाओ :

(a) कुमारसम्भवमहाकाव्यस्य प्रथमसर्गानुसारेण पार्वत्या रूपमुप-
वर्णयताम् ।

कुमारसन्तवम् महाकाव्येर प्रथमसर्गानुसारे पार्वतीर रूप
वर्णना कर ।

(b) कुमारसम्भवानुसारम् 'उपमा कालिदासस्य' व्याख्यायताम् ।

कुमारसन्तवम् अनुसारे 'उपमा कालिदासस्य' — व्याख्या
कर ।

5. सप्रसङ्गमेकस्य व्याख्या कार्या — 7 × 1

प्रसङ्ग उल्लेखपूर्वक ये कोनो एकटिर व्याख्या कर :

(a) अनन्तरत्नप्रभवस्य यस्य हिमं न सौभाग्यविलोपि जातम् ।

एको हि दोषो गुणसन्निपाते निमज्जतीन्द्रोः किरणेष्विवाङ्कः ॥

(b) महीभृतः पुत्रवतोऽपि दृष्टिस्तस्मिन्नपत्ये न जगाम तृप्तिम् ।

अनन्तपुष्यस्य मधोर्हि चूते द्विरेफमाला सविशेषसङ्गा ॥

6. यथेच्छं प्रश्नचतुष्टयं समाधेयम् — 2 × 4

ये कोनो चारटि प्रश्नेर उत्तर दाओ :

- (a) कुमारसम्भवस्य रचयिता कः ? 'कुमारसम्भवम्' — इत्यस्य कोऽर्थः ?
कुमारसप्तवेर रचयिता के ? 'कुमारसप्तवम्' — कथाটির অর্থ কি ?
- (b) कः पृथिव्याः मानदण्डः ? सः कस्यां दिशि वर्तते ?
কে পৃথিবীর মানদণ্ড ? সে কোনদিকে অবস্থিত ?
- (c) कुमारसम्भवमहाकाव्यस्य नायकप्रतिनायकौ कौ ?
कुमारसप्तवम् महाकाव्येण नायक प्रतिनायक के ?
- (d) पार्वती कथं परिवर्धमाना आसीत् ?
পার্বতী কিভাবে বৃদ্ধিপ্রাপ্ত হয়েছিলেন ?
- (e) ब्रह्मणा किमर्थं लावण्यस्यानुसन्धानं कृतम् ?
ব্রহ্মা কেন নতুন লাবণ্যের অনুসন্ধান করেছিলেন ?
- (f) पार्वती प्रत्यहं वेजं प्रकारेण शिवं सेवते स्म ?
পার্বতী প্রতিদিন কীভাবে শিবের সেবা করতেন ?

7. यथेच्छं पञ्चानां रूपाणि लिख्यताम् —

1 × 5

যে কোনো পাঁচটির শব্দরূপ লেখ :

- (a) मुनि-शब्दस्य सप्तम्याः एकवचनम् ।
- (b) पितृ-शब्दस्य षष्ठ्याः बहुवचनम् ।
- (c) लता-शब्दस्य सप्तम्याः बहुवचनम् ।
- (d) अस्मद्-शब्दस्य पञ्चम्याः एकवचनम् ।

- (e) नर-शब्दस्य सम्बोधनस्यैकवचनम् ।
(f) आत्मन्-शब्दस्य पञ्चम्याः एकवचनम् ।
(g) गुणिन्-शब्दस्य द्वितीयायाः बहुवचनम् ।
(h) किम्-शब्दस्य (स्त्रीलिङ्गे) चतुर्थ्याः एकवचनम् ।

8. यथेच्छं पञ्चानां रूपाणि लिख्यताम् — 1 × 5

ये कोनो पाठलिङ्गे भातृकण जेष :

- (a) कृ-धातोः लटि उत्तमपुरुषस्य बहुवचनम् ।
(b) भू-धातोः लङि प्रथमपुरुषस्य द्विवचनम् ।
(c) सेव्-धातोः लटि प्रथमपुरुषस्यैकवचनम् ।
(d) स्था-धातोः विधिलिङि मध्यमपुरुषस्य बहुवचनम् ।
(e) पत्-धातोः लृटि उत्तमपुरुषस्य द्विवचनम् ।
(f) हन्-धातोः विधिलिङि प्रथमपुरुषस्य एकवचनम् ।
(g) गम्-धातोः लङि मध्यमपुरुषस्य द्विवचनम् ।
(h) शास्-धातोः लटि प्रथमपुरुषस्य एकवचनम् ।

9. यथेच्छं चतुष्टयस्य सन्धिविधानं क्रियताम् — 1 × 4

ये कोनो पाठलिङ्गे सक्ति करः :

पी + अकः, देव + ईशः, कवि + इन्द्रः, उत् + ज्वलम्,
महा + ओषधिः, वनः + पतिः, चित् + भयम् ।

10. (a) द्वयोः व्यासवाक्येन सह समासः निर्णयिताम् — 2 x 2

ये कोनो द्वयोरिव व्यासवाक्य सह समास निर्णय कर :

कुम्भकारः, उपनदि, भूतवलिः, अष्टाध्यायी ।

(b) यथेच्छं चतुर्णां विभक्तिः निर्णयिताम् — 1 x 4

ये कोनो चारद्वय विभक्ति निर्णय कर :

(i) पयसा ओदनं भूङ्क्ते ।

(ii) गोपः गां दुग्धं दोग्धि ।

(iii) पादेन खञ्जः पुरुषः गच्छति ।

(iv) कविषु कालिदासः श्रेष्ठः ।

(v) सीतायै भक्तिः रोचते ।

(vi) व्याघ्रात् विभेति बाला ।

(vii) तिलेषु तैलं भवति ।

(c) यथेच्छं चतुर्णां सिद्धरूपं लिख्यताम् — 1 x 4

ये कोनो चारद्वय सिद्धरूप लेख :

कुन्ती + ढक्, सह + तुमुन्, शास् + क्यप्, गम् + क्त,
युवन् + डीप्, अधि-इ + शानच्, प्र-नम् + ल्यप् ।

(d) यथेच्छं चतुष्टयमेकशब्देन प्रकाशयताम् — 1 × 4

যে কোনো চারটি এককথায় প্রকাশ কর :

- (i) पुनः पुनः दृश्यते ।
- (ii) पुत्र इव आचरति ।
- (iii) द्वौ वा त्रयो वा ।
- (iv) युवतिः जाया यस्य सः ।
- (v) व्याकरणं वेत्ति यः सः ।
- (vi) दशरथस्य अपत्यं पुमान् ।
- (vii) मक्षिकाणाम् अभावः ।

11. संस्कृतभाषया देवनागर्या च अनुवादः क्रियताम् — 10 × 1

সংস্কৃতভাষায় ও দেবনাগরী লিপিতে অনুবাদ কর :

মানুষ নিজেই ভাগ্যের নির্মাতা । যদি আমরা পরিশ্রমে ভয় পাই তাহলে জীবনে সমৃদ্ধিলাভ করতে পারব না । কেউ কেউ মনে করেন জীবনের সাফল্য ভাগ্যের অধীন । কিন্তু এই মত সত্য নয় । শুধু নিজেরই নয়, সমগ্র দেশের সমৃদ্ধির জন্য অধ্যবসায় হল একমাত্র উপায় । বিশ্বসমক্ষে মাতৃভূমির সন্মান যদি রক্ষা করতে চাই তাহলে আমাদের প্রচুর পরিশ্রম করতে হবে ।

Man is the maker of his own fortune. We cannot prosper in life if we are afraid of labour. Some people think that success in life depends on

luck. But this view is not true. Industry is the secret of success not only for an individual but also for a nation. We must work hard if we want to keep the prestige of our motherland in the eye of the world.

অথবা

জন্মের পর শকুন্তলাকে তার মা গভীর বনে পরিত্যাগ করে । মহর্ষি কণ্ঠ সেখানে তাকে দেখেছিলেন । তিনি শ্রেহবশত তাকে আশ্রমে নিয়ে যান । সেই আশ্রমে অনুসূয়া ও প্রিয়ংবদা নামে অন্য দুই মুনিকন্যা ছিল । এই তিন বালিকা মালিনী নদীর তীরে হরিণ, ময়ূর প্রভৃতি নিয়ে খেলা করত ।

After birth Sakuntala was left in a dense forest by her mother. The great sage Kanva found here there. Out of affection he took her to his hermitage. There were two other hermit girls, Anasuya and Priyamvada in the same hermitage. These three girls played on the bank of Malini with deer, peacocks etc.